

Obsah

1. ÚVOD	9
2. RETROSPEKTIVA SPECIÁLNÍ PEDAGOGIKY RANÉHO VĚKU	11
2.1. Historické kořeny speciální pedagogiky se zaměřením na raný věk.....	11
2.1.1. Období infanticidy (zabíjení dětí).....	12
2.1.2. Období nedbání a nevšímavosti k dítěti	13
2.1.3. Ambivalentní (dvojaký) přístup k dítěti.....	13
2.1.4. Období intruze (pronikání do potřeb dítěte).....	13
2.1.5. Socializační etapa (19. století až první polovina 20. století).....	14
2.1.6. Období podpory a pomoci dítěti.....	15
2.2. Novodobá historie zařízení pro děti raného věku s postižením a významné osobnosti ovlivňující toto období.....	16
2.3. Raná péče v pedagogických literárních zdrojích a psychologických teoriích	19
2.3.1. Speciální pedagogika se zaměřením na raný věk v pedagogických literárních zdrojích	19
2.3.2. Psychologické teorie.....	21
2.4. Demokratické změny po roce 1989 v České republice a jejich vliv na podporu aktivit ve prospěch ohroženého dítěte, jeho rodiny a komunity	22
3. RANÁ PÉČE V REFERENČNÍM POLI SPECIÁLNÍ PEDAGOGIKY	24
3.1. Definice a předmět speciální pedagogiky raného věku.....	24
3.2. Terminologie speciální pedagogiky se zaměřením na raný věk a ranou péči.....	25
3.2.1. Základní pojmy.....	25
3.2.2. Terminologie pedagogická.....	25
3.2.3. Terminologie speciálně pedagogická	26
3.3. Postavení speciální pedagogiky se zaměřením na raný věk v systému vědních disciplín	31
3.4. Aplikace moderních vědeckých poznatků do speciální pedagogiky se zaměřením na raný věk	32
3.4.1. Přínos vědeckých poznatků pro speciální pedagogiku se zaměřením na raný věk.....	32
4. RANÁ PÉČE V REFERENČNÍM POLI SOCIÁLNÍCH SLUŽEB	34
4.1. Raná intervence v zahraničních systémech.....	34
4.1.1. Raná intervence v zemích Evropské unie	34
4.1.2. Včasná intervence na Slovensku.....	35
4.1.3. Včasná intervence a včasná podpora vývoje dítěte a rodiny v Polsku.....	37
4.1.4. Systém včasné pomoci a podpory (intervence) pro rodiny s dětmi se zdravotním postižením v Ruské federaci.....	39
4.1.5. Raná péče v Arménii.....	41
4.1.6. Společné charakteristiky systémů rané péče	41
4.2. Sociální politika a sociální služby v České republice	42

4.3. Služba sociální prevence raná péče v systému sociálních služeb v České republice.....	44
4.3.1. Definice rané péče a raná péče v kontextu legislativy.....	45
4.3.2. Základní činnosti při poskytování rané péče.....	47
4.3.3. Cíle rané péče.....	47
4.3.4. Prevence v rané péči.....	48
4.3.5. Poskytovatelé rané péče.....	49
4.3.6. Standardy kvality rané péče.....	50
4.3.7. Asociace pracovníků v rané péči, z.s.	53
4.4. Raná péče jako obor	54
4.4.1. Odborné kompetence pro obor.....	54
5. CÍLOVÉ SKUPINY V RANÉ PÉČI	55
5.1. Hlavní aktéři sociální a edukační reality v referenčním poli rané péče	55
5.2. Ohrožené dítě raného věku – variabilita a odchylky ve vývoji.....	56
5.2.1. Novorozenecké období, variabilita a odchylky ve vývoji.....	56
5.2.2. Rizikový novorozenec.....	57
5.2.3. Předčasně narozené dítě jako rizikový novorozenec	58
5.2.4. Kojenecké období, variabilita a odchylky ve vývoji.....	60
5.2.5. Batolecí období, variabilita a odchylky ve vývoji.....	61
5.3. Rodina (zákonní zástupci) v rané péči	63
5.3.1. Rodina – definice a základní charakteristiky.....	63
5.3.2. Rodina z hlediska rané péče.....	64
5.3.3. Role matky v rané péči	66
5.3.4. Role otce v rané péči	66
5.3.5. Role sourozenců v rané péči	67
5.3.6. Role prarodičů v rané péči.....	69
5.4. Raná péče a ohrožené dítě v náhradní rodině.....	70
5.5. Interdisciplinární tým rané intervence.....	71
5.5.1. Týmy rané intervence v evropském kontextu	72
5.5.2. Interdisciplinární týmy v rané péči v České republice.....	74
5.5.3. Souhrnná specifika práce pracovníka poskytujícího službu sociální prevence ranou péči – poradce rané péče	83
5.6. Vzdělávání v rané péči.....	86
5.6.1. Pregraduální a postgraduální příprava specialistů – speciálních pedagogů pro raný věk – pedeutologie	86
5.6.2. Povinné vzdělávání v rámci zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách v platném znění ...	87
5.6.3. Evropský pilotní projekt EBIFF v oblasti vzdělávání v rané péči	88

6. MEZIREZORTNÍ SPOLUPRÁCE V RANÉ PÉČI	90
6.1. Raná péče ve školství	90
6.1.1. Raná péče a vzdělávání	90
6.1.2. Podpora vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami v novele školského zákona č. 561/2004 Sb., (§ 16)	92
6.1.3. Raná péče – významný start inkluzivní edukace	93
6.2. Raná péče v rezortu zdravotnictví	94
6.2.1. Aktuální stav	94
6.2.2. Raná péče z pohledu zkušeností a praxe perinatologických center	95
7. PORADENSTVÍ, DIAGNOSTIKA, TERAPIE A DALŠÍ INTERVENČNÍ TECHNIKY A AKTIVITY V RANÉ PÉČI	98
7.1. Sociální poradenství	98
7.2. Komplexní diagnostika	100
7.2.1. Zdravotnická diagnostika	101
7.2.2. Speciálně-pedagogická a psychologická diagnostika	101
7.2.3. Sdělování nepříznivé diagnózy	102
7.3. Nejčastější terapeutické techniky a další intervence využívané pracovišti rané péče	104
7.3.1. Portage – základní charakteristiky	104
7.3.2. Vojtova metoda	105
7.3.3. Koncept manželů Bobathových	106
7.3.4. Bazální stimulace	107
7.3.5. Synergická reflexní terapie	108
7.3.6. Orofaciální regulační terapie	108
7.3.7. Terapie hrou	108
7.3.8. Animoterapie – canisterapie a hipoterapie	109
7.3.9. Expresivní terapie	110
7.3.10. Další aktivity pracovišť rané péče	111
7.4. Příklady závěrečných zpráv o rané péči klienta	113
7.4.1. Zpráva o rané péči klienta 1	114
7.4.2. Zpráva o rané péči klienta 2	115
8. LONGITUDINÁLNÍ VÝZKUMY	118
8.1. Průběh, cíl a výsledky kvalitativního průzkumu	118
8.1.1. Kvalitativní výzkum – průběh, cíl, výsledky	118
8.2. Průběh, cíl a výsledky kvantitativního výzkumu	122
8.2.1. Výstupy analýzy dat	123
8.3. Shrnutí významu longitudinálních výzkumů	126

9. VÝSTUPY, DILEMATA A DOPORUČENÍ PRO PRAXI	128
9.1. Pozitiva rané péče jako sociální služby	128
9.2. Rizikové oblasti rané péče	128
9.3. Problémové oblasti pracovní pozice – poradce rané péče a návrh jejich řešení.....	130
9.4. Některé konkrétní problémové oblasti v procesu poskytování služby raná péče a jejich řešení	131
9.5. Zhodnocení etablování služby „raná péče“ v České republice	131
10. SHRNUTÍ ODBORNÉ KNIHY	134
11. THE SCIENTIFIC PUBLICATION SUMMARY	136
12. LITERATURA.....	138
13. REJSTŘÍK VĚCNÝ	150
14. REJSTŘÍK JMENNÝ	153
15. PŘEHLED TABULEK A OBRÁZKŮ	154
16. PŘEHLED ZKRATEK	155
17. PŘÍLOHY	156
17.1. Příloha č. 1 Příklad pregraduální přípravy speciálních pedagogů.....	154
17.2. Příloha č. 2 Optimální model rané péče	164
17.3. Příloha č. 3 Desatero pro náhradní rodiče dítěte se zdravotním postižením	169
17.4. Příloha č. 4 Desatero Zdeňka Matějčka pro vychovatele a rodiče dětí s mentálním i tělesným handicapem.....	170
17.5. Příloha č. 5 Etický kodex sociálních pracovníků.....	172